

La fiscalitat que volem

Suplement del Quadern núm. 172 de CJ - (n. 207) - Gener, 2011
Roger de Llúria, 13, 08010 Barcelona - Tel. 93 317 23 38, fax 93 317 10 94
info@fespinal.com - www.cristianismeijusticia.net

Des de fa gairebé dos anys, Cristianisme i Justícia és membre actiu de la *Plataforma per una Fiscalitat justa, ambiental i solidària*. La *Plataforma* agrupa a una trentena d'organitzacions socials d'àmbit català i estatal i té com a objectiu la defensa d'un sistema fiscal que permeti avançar cap a un model de societat més just. Amb aquest paper volem fer-nos ressò d'una iniciativa que, en l'actual context de crisi i retallada de drets socials, considerem cabdal en la defensa i promoció de la justícia.

1. Un "sentit comú" que s'imposa

La resposta de bona part dels governs europeus a la crisi que patim ha estat la retallada sistemàtica de drets socials. La restricció dels ajuts a les persones amb dependència, la retallada en inversió pública, la congelació de les pensions o la rebaixa en els sous

als treballadors del sector públic, en són només alguns exemples. El creixement del deute públic –en gran part, alimentat pel rescat bancari que els governs van haver de dur a terme– ha portat a una creixent inestabilitat econòmica i política que s'ha visualitzat en diferents atacs especulatius per part dels mercats financers, posant alguns governs contra les cordes. Les mesures adoptades per governs com l'espanyol s'han implementat a partir d'un doble argument: «les reformes socials són l'única sortida a la pressió dels mercats financers i les agències de qualificació» i «és necessari un esforç social que permeti tornar al camí de la recuperació i el creixement econòmic».

Aquests dos arguments s'han instal·lat amb molta força en l'imaginari col·lectiu, fins al punt d'esdevenir dogmes que ningú qüestiona, una mena de "nou sentit comú".

No obstant, són moltes les veus que posen en dubte aquest argumentari. En primer lloc, s'han plantejat alternatives per incrementar els ingressos fiscals: regulació dels mercats, impost a les transaccions financeres, equiparar la tributació de les rendes del capital a les del treball, impostos a les grans fortunes, etc. Per què s'ha fet cas omís d'aquestes propostes?

En segon lloc, si l'argument és que davant del poder dels mercats les retallades socials són l'única solució plantejable, llavors el debat és molt més de fons i té a veure amb una crisi sense precedents de les nostres democràcies. Com algú ha dit, «anàvem a reformar el capitalisme i els mercats, i al final els mercats ens han reformat a nosaltres». El problema és extraordinàriament greu, ja que la sobirania nacional resideix cada cop menys en el poble i en les institucions i poders que el representen, per passar a dependre d'actors que només representen els interessos d'uns quants. La "mercadocràcia" s'obre pas en una crisi on, a més de drets socials, la ciutadania està perdent drets polítics que Europa mai hagués pensat deixar enrere. I finalment, l'argument "d'apretar-se el cinturó" queda absolutament desacreditat quan les grans empreses i fortunes espanyoles van obtenir l'any passat uns beneficis rècord. Fins al setembre de 2010, les empreses de l'Íbex 35 havien guanyat un total de 38.156 milions d'euros, un 16,7% més que l'any passat.¹

Així les coses, la sortida de la crisi, lluny de ser "social", com s'havia anunciat en un inici, està configurant un panorama de profunda regressió social i política (pèrdua de drets socials i polítics històricament adquirits), d'exclusió (bosses de pobresa que durant generacions seran difícilment erradicables) i de desigualtat (l'abisme entre els més rics i pobres s'està accentuant). Serem capaços com a ciutadania de fer front i contraargumentar aquest "sentit comú"? Quines

mesures calen per defensar i apuntalar l'estat social, la cohesió i la justícia social? Hem oblidat que, segons molts economistes, en l'origen de la crisi està precisament l'increment de les desigualtats degut, en part, a les polítiques de desfiscalització?

2. Un sistema fiscal regressiu i insuficient

Davant l'austeritat de despesa i retallada social, és important redefinir un nou marc fiscal. Els greus efectes de la crisi han generat i continuaran generant un gran volum de despesa per a les administracions públiques: l'augment de l'atur, la disminució de capacitat de compra de la ciutadania que té altes taxes de sobreendeutament i les noves necessitats socials derivades, exigeixen mesures i programes capaços de pal·liar aquestes situacions. Perquè això sigui possible es necessiten uns recursos que, tot i que no s'estan recaptant, existeixen.

A mig termini haurem de decidir quin model d'Estat volem. Si demanem que els governs impulsin un canvi de model productiu i si aspirem a disposar d'uns serveis públics de qualitat, el ple desenvolupament de la quarta pota de l'Estat del Benestar —que són els serveis de dependència— i un futur accés lliure, gratuït i de qualitat a les llars d'infants, hem d'obrir el debat sobre la fiscalitat. Per tant, s'ha de capgirar l'evolució del nostre sistema fiscal, que cada vegada és més regressiu i més insuficient.

2.1. Més regressiu: els assalariats sostenen el sistema

Les actuacions que s'han produït en matèria de política fiscal per part dels diferents Governos responen en general a una mateixa orientació: reduir els impostos directes que graven les rendes i el patrimoni. Per exemple:

– S’ha eliminat l’impost del patrimoni, que pagaven les grans fortunes. Ara, terratinents i grans propietaris no contribueixen als comptes públics.

– L’Impost de successions i donacions ha estat pràcticament eliminat a la majoria de territoris. El resultat és que no paga l’impost qui hereta poc, però tampoc ho fa qui hereta un gran patrimoni i fortuna.

– S’ha retallat l’impost de societats, el que paguen les empreses. No significa el mateix una reducció d’un 5% en l’impost que ha de pagar una gran multinacional que un 5% en una Pime. Òbviament, la multinacional deixa d’aportar moltíssims ingressos als comptes públics, font de finançament dels serveis públics.

En canvi, la tendència és augmentar els impostos indirectes, que paguen per igual tots els ciutadans i ciutadanes, amb independència de la seva capacitat econòmica.

– Un clar exemple és l’augment de l’IVA general del 16% al 18%. L’augment del preu de béns i serveis li costa el mateix a qui té poc, que a qui en té molt.

Per tant, qui ha sortit beneficiat amb aquestes reformes no és la majoria de la ciutadania, sinó una part de la societat més adinerada i que cada cop contribueix menys al pagament i sosteniment del nostre Estat del benestar.

2.2. Més insuficient: successives rebaixes impositives

La pròpia Unió Europea ha manifestat que les successives rebaixes d’impostos fetes a Espanya des del 1995 no estaven justificades i han portat al país a la greu situació actual de dèficit. Unes rebaixes fiscals que han beneficiat més les rendes altes, les rendes

del capital, i els patrimonis més alts i han provocat un increment de les desigualtats.

3. Per una fiscalitat justa, ambiental i solidària

En aquest sentit, sembla essencial *equiparar la tributació entre les rendes del treball i les del capital*. Actualment, els ingressos a través de les rendes del treball –els salaris– contribueixen molt més al sistema fiscal que els ingressos provinents de les rendes del capital –rendiments de productes financers, plusvàlues per vendes d’accions o habitatges o assegurances de vida entre d’altres.

Per altra banda, la *fiscalitat ambiental* ha de ser una eina més que ens permeti con- jugar els elements bàsics per assolir un desenvolupament més sostenible, així es fa en altres països del nostre entorn on s’ha acceptat el principi de “qui contamina paga”.

A Catalunya i al conjunt d’Espanya paguem menys impostos que la mitjana europea, perquè hi ha molts que o no paguen, o no estan obligats a pagar. Segons el *Sindicato de Técnicos del Ministerio de Hacienda* (GESTHA), al 2009, el *fraud fiscal* estava quantificat en un 22,3% del PIB a Catalunya i en un 23,3% a Espanya.² És a dir, prop d’un de cada quatre euros que circulen per la nostra economia no han contribuït a la font de finançament dels serveis públics i aquests, majoritàriament, es concentren en poques mans, ben assessorades legalment per experts fiscals.

Espanya ocupa un dels primers llocs en el rànquing d’economia submergida duplicant la mitjana europea. Que la pressió fiscal espanyola estigui a la cua de la dels països europeus i que un de cada quatre euros estigui submergit explica que no puguem finançar un nivell de despesa social equiparable al de la mitjana europea. És evident que no podrem acostar-nos als nivells de

despesa social, ambiental i d'inversió pública que efectuen els països de la Unió Europea si no disposem d'un model fiscal que atengui al principi de suficiència, i adoptem un compromís veritable contra l'economia submergida i el frau fiscal.

3.1. Cal obrir el debat fiscal

Creiem que és imprescindible i urgent fer un debat sobre la política fiscal, discutir les necessitats socials, ambientals i els recursos públics necessaris per atendre-les. Sense uns ingressos fiscals suficients es redueix la qualitat dels serveis públics, s'argumenta que són insostenibles i es presenta la seva privatització com inevitable. S'ha de debatre quin Estat del benestar volem, com el pensem pagar i quins són els nivells de solidaritat necessaris per a garantir la cohesió social. No és acceptable, per exemple, que en una greu situació de crisi com l'actual, a Espanya, augmentin la població rica i els grans patrimonis i es suprimeixi l'impost sobre el patrimoni.

En un document³ presentat als mitjans de comunicació i als partits polítics, la *Plataforma* proposa una sèrie de mesures destinades a obrir aquest debat públic sobre el sistema fiscal: augment de la progressivitat dins l'estructura de l'IRPF generant nous trams; integrar les rendes de capital a la base general de l'IRPF eliminant el tracte de favor que actualment tenen; acabar

amb el tracte de favor a les SICAV (Societats d'Inversió de Capital Variable), instrument on les grans fortunes tributen tan sols a l'1%; introduir criteris de progressivitat en l'impost de l'IVA, establint un nou tipus superior pels articles de luxe (cotxes esportius, iots, etc); eliminació dels paradisos fiscals, entre d'altres.

El debat sobre la fiscalitat és, en definitiva, el debat sobre el concepte d'equitat i sobre el model de societat que com a ciutadania volem configurar. Lluny del que pot semblar, diverses enquestes⁴ posen de manifest com una majoria de l'opinió pública està disposada a pagar més impostos a canvi d'uns serveis públics de bona qualitat. Per tant, el debat sobre el model fiscal no és sinònim de "pujar els impostos", sinó parlar sobre la necessitat de: 1) configurar un model de recaptació i redistribució més proporcional, progressiu i solidari; 2) garantir el pagament dels impostos ja existents, acabant amb el frau fiscal i, 3) avançar cap a una millora de l'eficiència i la gestió administrativa. En un moment on cada cop més gent està patint de forma directa les conseqüències socials d'aquesta crisi, creiem indispensable portar al centre de l'escenari el debat sobre la necessitat de desenvolupar un model fiscal just, ambiental i solidari.

*Plataforma per una fiscalitat justa,
ambiental i solidària*

1. Expansion.com, 15 de desembre de 2010, a: www.expansion.com/accesible/2010/12/15/empresas/1292402811.html
2. Veure els seus informes a: www.gestha.es
3. Trobareu el document complet a: www.fiscalitatjusta.cat
4. Baròmetre del CIS sobre «Política fiscal y servicios públicos», 23-11-2010. Més informació a: www.elpais.com/articulo/espana/783/espanoles/considera/injusto/sistema/tributario/CIS/elpepuesp/20101123elpepunac_10/Tes; també: www.ief.es